

Nieuwsbrief PFR Updates

Nummer 6, 2024

Redactie: W.M. Schrama, L. Hu, M. Jonker, M. van der Leeden en J. Tigchelaar.

INHOUDSOPGAVE

Hoge Raad

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2024:417](#) 15-03-2024

[Parket bij de Hoge Raad, ECLI:NL:PHR:2024:139](#) 09-02-2024

[Parket bij de Hoge Raad, ECLI:NL:PHR:2024:96](#) 26-01-2024

Hof

[Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, ECLI:NL:GHARL:2024:1611](#) 05-03-2024

[Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, ECLI:NL:GHARL:2024:1556](#) 27-02-2024

[Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, ECLI:NL:GHARL:2024:847](#) 06-02-2024

Rechtbank

[Rechtbank Zeeland-West-Brabant, ECLI:NL:RBZWB:2024:1892](#) 19-03-2024

[Rechtbank Noord-Holland, ECLI:NL:RBNHO:2024:2432](#) 15-03-2024

[Rechtbank Den Haag, ECLI:NL:RBDHA:2024:3405](#) 11-03-2024

[Rechtbank Noord-Nederland, ECLI:NL:RBNNE:2024:792](#) 27-02-2024

[Rechtbank Rotterdam, ECLI:NL:RBROT:2024:1916](#) 05-02-2024

[Rechtbank Noord-Nederland, ECLI:NL:RBNNE:2023:5546](#) 13-11-2023

Annotatie

[Postuum gebruik embryo's zonder schriftelijke toestemming overleden partner.](#)

L. ten Haaf

RECHTSPRAAK

***Vervangende toestemming voor een aanvraag
geslachtsnaamwijziging. Het is in het belang van de kinderen dat er
geluisterd wordt naar hun duidelijke wens om de achternaam van de
moeder te gebruiken.***

Feiten en omstandigheden

Kinderen 1 en 2 zijn in 2007 geboren en kind 3 in 2009. De ouders zijn in 2012 gescheiden. Ze hebben gezamenlijk gezag. De kinderen wonen sinds de scheiding bij de moeder en hebben sinds 2018 geen contact meer met hun vader. De vader wil geen toestemming geven voor het veranderen van de achternaam van de kinderen. De moeder heeft de rechter om vervangende toestemming gevraagd.

De kinderen hebben in een gesprek met de rechter aangegeven al lange tijd de achternaam van de moeder te willen. Zij voelen zich daardoor meer samen een gezin met de moeder en hun halfzusje die beiden dezelfde achternaam hebben. Verder hebben ze een goede band gehad met hun inmiddels overleden opa, de vader van hun moeder. Kinderen 1 en 2 vinden het heel belangrijk dat zij door de naamswijziging echt bij de familie horen. Ze willen ook dat de achternaam van de moeder op hun middelbare schooldiploma komt te staan. Zij weten zeker dat ze dit in de toekomst zullen blijven willen. Kind 3 vindt het fijn als haar achternaam wordt veranderd.

Beoordeling en motivering

De Koning kan de achternaam van minderjarige kinderen veranderen. Beide ouders moeten het hierover eens zijn. In dit geval zijn de ouders het oneens. De rechtbank moet beslissen of verandering van de achternaam in het belang van de kinderen is.

De rechtbank vindt dat de kinderen goed hebben nagedacht over het veranderen van hun achternaam en dat goed konden uitleggen. Het geeft hun het gevoel te horen bij het gezin en de familie van de moeder met wie ze een goede band hebben. Ook willen zij de naam van hun moeder kunnen gebruiken op belangrijke momenten, zoals bij een diploma-uitreiking. Het is voor de kinderen dus aan de ene kant een gevoelskwestie en aan de andere kant ook handig in

het dagelijks leven. Het past bovendien bij hun leeftijd dat zij zelf kiezen wie zij willen zijn. De rechtbank is er al met al van overtuigd dat de kinderen een goed doordachte keuze maken en dat dit een blijvende wens is.

De kinderen hebben op dit moment geen goede band met hun vader, maar zij weten heel goed wie hij is. Zij zullen hem niet zomaar vergeten als hun achternaam wordt veranderd en zullen zich goed blijven ontwikkelen, ook als zij een andere achternaam krijgen.

De rechtbank vindt het al met al in het belang van de kinderen dat wordt geluisterd naar hun duidelijke wens om de achternaam van de moeder te gebruiken.

Conclusie

De rechtbank verleent de moeder vervangende toestemming om een aanvraag geslachtsnaamwijziging te kunnen indienen bij het Ministerie van Veiligheid en Justitie voor [Kind 1], [Kind 2] en [Kind 3] en verklaart deze beschikking uitvoerbaar bij voorraad.

Instantie: Rechtbank Noord-Nederland

Datum uitspraak: 13-11-2023

ECLI: ECLI:NL:RBNNE:2023:5546

Zaaknummer: 191060

Wetsartikelen:

RECHTSPRAAK

Informele rechtsingang. De kinderrechter wijst de vraag van het kind, zoals geformuleerd in de brief, af, omdat deze niet overeenkomt met de wensen, zoals geuit in het kindgesprek.

Feiten en omstandigheden

De minderjarige, geboren in 2011, vraagt in december 2023 in een brief aan de kinderrechter om vast te stellen dat hij bij zijn moeder mag gaan wonen. Zijn ouders zijn in 2021 gescheiden en wonen in verschillende woonplaatsen. Tijdens het gesprek met de rechter in januari 2024 geeft het kind aan dat hij de brief heeft moeten schrijven en dat de woorden in de brief niet de zijne zijn. Hij wil de contactregeling houden zoals die nu is, namelijk dat hij bij zijn vader woont en zijn moeder wekelijks ziet. Verder vertelt hij dat hij naar een andere middelbare school [2] wil, dan de school [1] vlak bij de woning van zijn moeder. Tijdens de mondelinge behandeling op 14 maart blijkt dat de ouders enkel via e-mail communiceren, omdat de moeder dat zo wil. Volgens de moeder kwam haar advocaat met het idee dat het kind een brief aan de kinderrechter kon sturen en is hij enkel geholpen met het verwoorden van zijn vraag.

De Raad voor de Kinderbescherming (de raad) vindt dat de minderjarige belast wordt met de problemen die tussen de ouders spelen. Mogelijk heeft hij een loyaliteitsconflict. Het kind heeft zijn beide ouders hard nodig. De raad vindt dat de ouders hun communicatie moeten verbeteren.

Beoordeling en motivering

Op grond van artikel 1:377g BW kan de rechtbank na een gesprek met de minderjarige, een ambtshalve beslissing nemen over diens schriftelijk verzoek in de zogenaamde ‘informele rechtsingang’ over de verdeling van verzorgings- en opvoedingstaken tussen de ouders.

De kinderrechter zal de vraag van de minderjarige afwijzen, omdat in het gesprek met de rechter de minderjarige heeft aangegeven de bestaande contactregeling te willen houden en hij niet naar de middelbare school [1] maar naar [2] wil gaan. Deze wensen komen bij de kinderrechter oprecht en authentiek over.

De kinderrechter vindt, evenals de raad, dat de ouders hun communicatieproblemen dienen aan te pakken en deze, al dan niet met hulpverlening, niet verder uit de hand moeten laten lopen. Het lijkt er namelijk op dat de minderjarige klem en verloren aan het raken is tussen zijn ouders, hetgeen met name op de lange termijn schadelijk kan zijn. De kinderrechter stelt de minderjarige in een brief op de hoogte van de beslissing en neemt deze brief op in de beschikking.

Conclusie

De rechter wijst de vraag van de minderjarige af.

Instantie: Rechtbank Zeeland-West-Brabant

Datum uitspraak: 19-03-2024

ECLI: ECLI:NL:RBZWB:2024:1892

Zaaknummer: C/02/417156 / FA RK 23-5940

Wetsartikelen:

RECHTSPRAAK

Kort geding. In conventie nakoming zorgregeling afgewezen wegens strijd zwaarwegende belangen kinderen. In reconventie wijziging zorgregeling afgewezen. Geen spoedeisend belang gelet op bodemprocedure. Bodemrechter moet later oordelen over noodzaak raadsrapport.

Feiten en omstandigheden

Partijen zijn gescheiden. Hun twee minderjarige kinderen wonen bij de moeder. Het gezamenlijk gezag is in stand gebleven. In 2019 heeft de rechtbank de tussen partijen overeengekomen zorgregeling vastgesteld. Dit is een basisregeling die inhoudt dat de kinderen eenmaal per maand een weekend bij hun vader zijn. De moeder heeft de omgang gestopt en heeft bij de rechtbank een verzoek ingediend tot wijziging van de zorgregeling in een regeling waarbij de kinderen zelf aangeven wanneer zij met de vader willen afspreken.

De vader vordert in conventie de moeder te veroordelen tot nakoming van de afgesproken en door de rechtbank bekrachtigde zorgregeling, versterkt met een dwangsom. Hij legt aan zijn vorderingen ten grondslag dat de moeder zonder gegronde reden weigert de zorgregeling na te komen. De vader stelt dat hij een spoedeisend belang heeft bij zijn vordering, omdat zonder omgang het loyaliteitsconflict van de kinderen steeds groter dreigt te worden.

De moeder vordert in reconventie de zorgregeling te wijzigen in een regeling waarbij de kinderen zelf aangeven wanneer zij met de vader willen afspreken. Zij stelt primair dat de vader geen spoedeisend belang heeft bij zijn vordering, gelet op de lopende bodemprocedure. Verder stelt zij dat nakoming van de zorgregeling in strijd is met het belang van de kinderen. Zij heeft ernstige zorgen over de woon- en leefomstandigheden van de vader, alsook over de uitvoering van zijn zorg- en opvoedingstaken. De vader woont in een caravan. Het is er vervuild en er zijn onvoldoende basisvoorzieningen. Hij laat de kinderen het hele weekend aan hun lot over. De kinderen hebben bij de vader aangekaart dat zij het niet fijn vinden bij hem, maar dat leidde alleen tot zijn boze reactie. Volgens de moeder willen zij niet meer bij hun vader zijn.

Beoordeling en motivering

Gelet op de nauwe verwevenheid van de vorderingen in conventie en in reconventie en de daaraan ten grondslag liggende stellingen, zullen deze vorderingen gezamenlijk worden behandeld.

Nu de moeder de zorgregeling niet nakomt, is er sprake van een spoedeisend belang.

Als uitgangspunt geldt dat de door partijen overeengekomen en bij beschikking van de rechtbank vastgestelde zorgregeling in beginsel moet worden nagekomen zolang deze haar kracht niet heeft verloren. Slechts als sprake is van dusdanige ernstige of bijzondere omstandigheden kan niet-nakoming gerechtvaardigd zijn. Bedoelde omstandigheden kunnen zich met name voordoen wanneer ofwel op grond van ná die beschikking voorgevallen of aan het licht gekomen feiten nakoming van de zorgregeling voor de ouder die de regeling moet nakomen klaarblijkelijk een noodtoestand doet ontstaan. Dit kan zijn omdat onverkorte nakoming kennelijk niet in het belang van de kinderen moet worden geoordeeld, of als aannemelijk is dat sinds de uitspraak waarvan nakoming wordt gevorderd sprake is van een zodanige wijziging van omstandigheden dat deze een van de wettelijke ontzeggingsgronden oplevert en een beslissing van de bodemrechter op een verzoek tot wijziging van de regeling niet kan worden afgewacht. Deze ontzeggingsgronden staan in artikel 1:377a lid 3 BW.

De vader ontkent dat zijn woonsituatie wanordelijk en vies is en dat er geen goede voorzieningen zijn. Hij stelt dat hij een chalet huurde in verband met de omgang, dat hij altijd alle benodigdheden voor de kinderen koopt, omdat zij nooit spullen of kleding bij zich hebben, dat hij elke dag voor hen kookt en dat zij tijdens de omgangsweken leuke dingen doen. Hij weerspreekt dat de kinderen hem ooit hebben gezegd dat ze niet graag bij hem zijn. Hij doet er juist alles aan om het goed voor hen regelen. De moeder stelt dat de kinderen al langer niet meer naar de vader willen. Zij hebben geprobeerd met de vader te praten over de situatie, maar zij voelen zich door hem niet gehoord en begrepen. Inmiddels zijn de kinderen op een leeftijd dat zij het gedrag van de vader niet meer accepteren en hebben haar gesmeekt om de omgang te stoppen, aldus de moeder.

Bij de stukken bevinden zich brieven van de Stichting Kinder- en Jongerenrechtswinkel Amsterdam, met een korte weergave van de gesprekken die een medewerker met ieder van de kinderen heeft gehad. Daarbij geeft de medewerker weer dat de kinderen tijdens hun gesprek een weloverwogen indruk maakten en dat hun mening authentiek leek. Aan deze gespreksverslagen zijn brieven van de kinderen gehecht. Minderjarige 1 heeft met de voorzieningenrechter gesproken. Uit de brieven van de kinderen, voormelde gespreksverslagen en het gesprek met minderjarige 1 komt naar voren dat de kinderen onder geen voorwaarde

meer bij de vader willen zijn. Minderjarige 2 geeft onder meer aan dat de vader hem slaat als hij niet luistert, dat hij tegen de moeder moet liegen over zijn verblijfplaats, dat ze alleen fastfood eten, dat het vies is bij de vader en dat hij niets leuks met hen onderneemt.

Minderjarige 1 schrijft en licht uitvoerig toe dat de vader niet goed voor haar en minderjarige 2 zorgt, dat hij geen interesse in hen toont, dat hij minderjarige 2 slaat en dat hij haar uitscheldt. Zij heeft niet het gevoel dat de vader iets om haar geeft. Minderjarige 1 benadrukt dat ze geen enkel contact met de vader wil. Partijen staan lijnrecht tegenover elkaar. De verklaringen van de kinderen daarentegen zijn consistent en stemmen met elkaar overeen. Zij geven aan dat zij zich niet veilig voelen bij de vader, omdat hij niet voor hen zorgt zoals van een ouder verwacht mag worden. Hij verwaarloost de woon- en leefomstandigheden, hij manipuleert hen en geeft geen enkele invulling aan de omgang, hij scheldt en slaat en is niet zorgzaam. Op grond van de verklaringen van de kinderen acht de voorzieningenrechter omgang in strijd met hun zwaarwegende belangen. Dit leidt ertoe dat de vordering van de vader tot nakoming van de zorgregeling zal worden afgewezen.

De vordering van de moeder tot wijziging van de zorgregeling komt ook in de bodemzaak aan de orde. De voorzieningenrechter zal zich daarom terughoudend moeten opstellen en daarbij moeten beoordelen of de moeder een dermate spoedeisend belang heeft dat de bodemprocedure niet kan worden afgewacht. Gelet op de uitlatingen van de kinderen, valt niet te verwachten dat zij zelf zullen aangeven dat zij een heel weekend bij de vader willen zijn. Het is wel denkbaar dat zij op een andere manier contact willen hebben met de vader, bijvoorbeeld telefonisch of per WhatsApp. Dit is vanzelfsprekend toegestaan, maar hiervoor is geen ordemaatregel nodig. De vordering van de moeder zal daarom worden afgewezen wegens gebrek aan spoedeisend belang.

De voorzieningenrechter ziet geen aanleiding om vooruitlopend op de bodemprocedure een onderzoek door de Raad voor de Kinderbescherming te gelasten. Het is aan de bodemrechter om te oordelen over de noodzaak van zo'n onderzoek.

Conclusie

De voorzieningenrechter wijst de vorderingen in conventie en in reconventie af.

Instantie: Rechtbank Noord-Holland

Datum uitspraak: 15-03-2024

ECLI: ECLI:NL:RBNHO:2024:2432

Zaaknummer: C/15/348791 / KG ZA 24-52

Wetsartikelen:

RECHTSPRAAK

Voornamen baby niet in gezamenlijk overleg bepaald. Wat zouden partijen gezamenlijk hebben gekozen? Aanknoping bij gezamenlijk islamitisch gebruik. Belang van het kind.

Feiten en procesverloop

De man en de vrouw zijn gescheiden voordat het kind werd geboren. Zij hebben samen het ouderlijk gezag. Omdat zij het niet eens konden worden over de voornamen voor het kind, hebben zij in de scheidingsperiode advies ingewonnen bij een imam. Daarna heeft de vrouw twee opties aangedragen, waarvan de man er een koos (naam 3). De vrouw wees beide opties van de man af, waaronder zijn eerste keuze (naam 1). De man werd pas vier dagen na de geboorte van het kind ingelicht, toen er al aangifte was gedaan. Bij de aangifte kreeg het kind naam 3 en een tweede, andere naam. De man noemt het kind 'naam 1', de vrouw noemt het kind 'naam 3'. De vrouw vindt dat er voldoende sprake is van emotionele binding met de man omdat het kind zijn achternaam al heeft.

Overwegingen en beoordeling

De man verzoekt de rechter om vervangende toestemming voor wijziging van de voornamen. De rechter overweegt dat vaststaat dat de vrouw de voornamen eenzijdig heeft bepaald, zonder de man in te lichten. Zij is voorbijgegaan aan het gezag van de man over het kind. Daarmee staat vast dat sprake is van een geschil over de uitoefening van het ouderlijk gezag als bedoeld in artikel 1:253a BW en staat het de man vrij het geschil voor te leggen door vervangende toestemming te vragen. De rechtbank wijst het verzoek toe.

Op grond van artikel 1:4 BW kan de rechter wijziging van de voornamen van het kind gelasten, indien daarvoor een voldoende zwaarwichtig belang bestaat. Het is in het belang van het kind dat beide ouders op gelijke wijze betrokken zijn bij belangrijke beslissingen over zijn leven. De vrouw heeft de man niet betrokken bij de naamkeuze. Hij is het bovendien niet eens met de gekozen voornamen, hetgeen een positieve identiteitsontwikkeling van het kind in de weg kan staan. De wijze waarop het kind de namen heeft gekregen kan ook een belemmering blijven vormen voor een positieve samenwerking bij andere beslissingen over het kind.

Hiermee is sprake van een zwaarwichtig belang. Het verzoek om de voornamen te wijzigen wordt toegewezen.

De man en de vrouw zijn het nu alleen nog niet eens over de volgorde van de voornamen. Voor het belang van het kind maakt de volgorde niet uit. Ook kan geen doorslaggevend belang worden toegekend aan het feit dat de vrouw het kind al zeven maanden 'naam 3' noemt. De man noemt het kind immers 'naam 1'. Genoegdoening voor het feit dat de man in eerste instantie gepasseerd is, is geen juridisch criterium. De rechtbank kijkt daarom naar wat partijen voor ogen hadden, en sluit daarvoor aan bij de gezamenlijke islamitische achtergrond. De imam adviseerde de stem van de man doorslaggevend te laten zijn. De rechtbank acht het aannemelijk dat partijen zich hieraan zouden hebben gehouden als de verstandhouding goed was gebleven. Daarom gelast de rechter de namen van het kind te wijzigen zoals door de man verzocht.

Ten slotte drukt de rechter de ouders op het hart het belang van het kind voorop te stellen en voortaan dezelfde roepnaam te gebruiken.

Conclusie

De rechter wijst het verzoek om vervangende toestemming voor naamswijziging toe en gelast de wijziging van de voornamen.

Instantie: Rechtbank Noord-Nederland

Datum uitspraak: 27-02-2024

ECLI: ECLI:NL:RBNNE:2024:792

Zaaknummer: 144507

Wetsartikelen:

RECHTSPRAAK

Verzoekers ten onrechte in eerste aanleg niet aangemerkt als belanghebbenden. Hoger beroep is er ook om verzuimen te herstellen.

Feiten en procesverloop

Verzoekers zijn kinderen van de vrouw en de man. In eerste aanleg heeft een kleinzoon verzocht om de goederen van de vrouw onder bewind te stellen en hemzelf tot bewindvoerder te benoemen. Dat is toegewezen. De verzoekers zijn in deze procedure niet gehoord.

Overwegingen en beoordeling

Op grond van artikel 798 lid 2 Rv zijn in onderbewindstellingzaken de echtgenoot en de kinderen belanghebbenden. De – betwiste – stelling van de kleinzoon dat de vrouw geen contact heeft met haar kinderen maakt dat niet anders. Omdat de kinderen niet als belanghebbenden zijn aangemerkt, hebben zij hun standpunten niet kenbaar kunnen maken. Daardoor zijn zij ernstig in hun belangen geschaad. Hoger beroep is echter ook een gelegenheid om fouten en verzuimen te herstellen.

Op grond van artikel 1:431 lid 1 BW kan de rechter een bewind instellen als iemand zijn vermogensrechtelijke belangen niet behoorlijk kan behartigen, vanwege zijn lichamelijke of geestelijke toestand, of door problematische schulden. Uit het summiere proces-verbaal van de zitting in eerste aanleg blijkt de noodzaak van een onderbewindstelling niet. Gebleken is dat de man de financiële zaken van de vrouw en hemzelf regelt, en dat de kinderen waar nodig helpen. Alle kinderen hebben verklaard dat dit goed gaat. Daarom constateert het hof dat een bewind niet nodig is.

Conclusie

Het hof vernietigt de beschikking en wijst het verzoek tot het instellen van een beschermingsbewind alsnog af.

Instantie: Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden

Datum uitspraak: 06-02-2024

ECLI: ECLI:NL:GHARL:2024:847

Zaaknummer: 200.331.010

Wetsartikelen:

RECHTSPRAAK

Prejudiciële vragen naar aanleiding van een verzoek vanwege belang voor de identiteitsontwikkeling en verwerking van trauma's van verzoeker om een afschrift van alle dossierstukken van procedures over verzoeker, toen hij minderjarig was. De prejudiciële vragen betreffen kort gezegd de vraag a. of er een wettelijke basis is, al dan niet naar analogie, voor inzage/afschrift van dossierstukken na afloop van een procedure en zo ja, b. of verzoekers die tijdens de procedure weliswaar belanghebbend waren, maar niet processueel bekwaam, dan ook recht op inzage/afgifte hebben en zo ja, c. onder welke eventuele voorwaarden?

Feiten en omstandigheden

Op 6 januari 2023 stuurt verzoeker een e-mail naar de rechtbank met het verzoek om alle dossiers over zijn verleden toe te sturen omdat hij niemand kan vragen wat er is gebeurd en hij daardoor lijdt. De rechtbank vat het verzoek op als gebaseerd op artikel 290 Rv.

De rechtbank heeft in de beschikking van 4 oktober 2023 prejudiciële vragen geformuleerd en heeft de verzoeker in de gelegenheid gesteld om zich uit te laten over het voornemen om prejudiciële vragen te stellen en over de inhoud van de vragen (zie: ECLI:NL:RBROT:2023:12965).

Tijdens de mondelinge behandeling van 22 december 2023 heeft verzoeker zijn verzoek nader onderbouwd. Verzoeker woont al heel lang bij zijn pleegouders; hij heeft de achternaam van zijn pleegvader aangenomen en heeft in 2021 zijn voornamen laten wijzigen. De ouders van verzoeker zijn in 2009 ontzet uit het ouderlijk gezag over hem. Verzoeker wil zoveel mogelijk te weten komen over zijn achtergrond. Hij beschikt niet over stukken uit het verleden. Hij weet niet wat er destijds is gebeurd. Hij kan dat aan niemand vragen. Hij heeft geen contact meer met zijn moeder en zijn vader wil niets vertellen. Hij heeft in het verleden wel enige mondelinge informatie van zijn psychiater gekregen. Zijn pleegvader vult aan dat verzoeker amper wat weet van vroeger en daardoor moeilijk relaties aangaat. Hoewel de psychiater hem

stapjes op weg helpt, blijft verzoeker met de vraag zitten wie hij nou eigenlijk is. Verzoeker heeft trauma's, die zich wellicht goed laten verklaren door het verleden.

Verzoeker is het eens met het voornemen van de rechtbank om de in de beschikking van 4 oktober 2023 vermelde prejudiciële vragen aan de Hoge Raad voor te leggen.

Beoordeling en motivering

De rechtbank vindt dat verzoeker (met hulp van zijn pleegvader) zijn belang bij inzage/afgifte van stukken uit de dossiers duidelijk heeft onderbouwd. Voor zijn identiteitsontwikkeling en verwerking van trauma's is het belangrijk dat hij zoveel mogelijk informatie krijgt over zijn verleden. Hij is zoekende naar wie hij is en heeft voor zijn geestelijk welzijn hierover rust en duidelijkheid nodig.

De prejudiciële vragen zoals verwoord in de beschikking van 4 oktober 2023 blijven daarom onverkort relevant voor het beoordelen van het verzoek. Nu verzoeker zich niet verzet tegen het stellen van de in de beschikking van 4 oktober 2023 geformuleerde vragen, zal de rechtbank de na te melden prejudiciële vragen aan de Hoge Raad stellen.

Conclusie

De rechtbank stelt de volgende vragen aan de Hoge Raad:

Is er een (rechtstreekse) wettelijke basis voor inzage/afschrift van stukken uit een dossier (anders dan vonnissen, arresten en beschikkingen) na afloop van een procedure?

Zo nee, kan een van de in het lichaam van de uitspraak van 4 oktober 2023 genoemde artikelen (29, 290, 811 en 843a Rv) in dat geval dan analoog worden toegepast?

Als er een wettelijke basis is, al dan niet naar analogie, voor inzage/afschrift van dossierstukken na afloop van een procedure, hebben minderjarigen die tijdens de procedure weliswaar belanghebbend waren, maar niet processueel bekwaam vanwege hun minderjarigheid, dan ook recht op inzage/afgifte zodra ze meerderjarig zijn geworden?

Heeft een recht op inzage van een belanghebbende na afloop van een procedure betrekking op alle informatie uit het dossier of moet bepaalde informatie worden verwijderd, zoals informatie die betrekking heeft op ouders of andere gezinsleden zoals broers en zussen?

Is het doel van de aanvraag nog van belang (bijvoorbeeld voor een verwerkingsproces of voor het doen van een schadevergoedingsverzoek)?

Moet wellicht onderscheid gemaakt worden tussen procedures die de destijds minderjarige zelf betroffen (bijvoorbeeld de ondertoezichtstelling) en procedures die tussen de ouders onderling dan wel tussen (een van) hen en de jeugdzorginstantie werden gevoerd?

Dient bij de beoordeling van verzoeken tot inzage eventueel een parallel te worden getrokken met artikel 5.1 lid 2 onderdeel e, en lid 5 Woo? En, zo ja, op welke wijze?
prioIn hoeverre speelt artikel 8 EVRM bij de beoordeling van verzoeken tot inzage een rol?

Instantie: Rechtbank Rotterdam

Datum uitspraak: 05-02-2024

ECLI: ECLI:NL:RBROT:2024:1916

Zaaknummer: C/10/219467 / J2 RK 04-611, C/10/242164/ J2 RK 05-714, C/10/263740 / J2 RK 06-655, C/10/287870 / J2 RK 07-866, C/10/311612 / J2 RK 08-1006 en C/10/316199 / F2 RK 08-2557

Wetsartikelen:

RECHTSPRAAK

Werkzaamheden in verband met een verhuizing vallen niet onder de reguliere taken van een curator, en komen in voorkomende gevallen in aanmerking voor een extra beloning, conform artikel 2 lid 5 onder b van de Regeling beloning curatoren, bewindvoerders en mentoren. Voor een beloning voor een verhuizing zijn geen uitzonderlijke omstandigheden vereist, maar slechts een voorkomend geval.

Feiten en omstandigheden

Het verzoek van de curator om een beloning toe te kennen voor extra werkzaamheden voor een verhuizing is door de kantonrechter afgewezen. De betrokken onder curatele gestelde gaat in hoger beroep en verzoekt het hof om vernietiging van de beschikking en om toekenning van de beloning aan de curator.

Beoordeling en motivering

In de op artikel 1:386 lid 1 BW gebaseerde Regeling beloning curatoren, bewindvoerders en mentoren (hierna: de Regeling) is een (forfaitair) beloningsstelsel opgenomen voor de vergoeding van de werkzaamheden van de curator. In artikel 2 lid 5 onder b van de Regeling staat dat de kantonrechter naast de jaarbeloning in voorkomende gevallen voor een verhuizing een beloning toekent van (voor het jaar 2023) € 366. De Aanbevelingen curatele, vastgesteld door het LOVT op 4 maart 2021 bevat over dit specifieke onderwerp geen nadere informatie. De Aanbevelingen meerderjarigenbewind, vastgesteld door het LOVT op 31 januari 2023, die ook van toepassing zijn op curatele zaken, perkt in C.8. de mogelijkheid voor een extra beloning in tot werkzaamheden voor de feitelijke verhuizing van een betrokkene.

De kantonrechter heeft de extra beloning afgewezen omdat de werkzaamheden voor de verhuizing tot de reguliere taken van de curator behoren en er geen sprake is van uitzonderlijke omstandigheden. Het hof meent dat deze redenen zich niet verdragen met de in de Regeling vermelde mogelijkheid tot toekenning van een extra beloning voor een verhuizing in voorkomende, dus geen uitzonderlijke gevallen. Een voorkomend geval doet zich hier voor. Het hof constateert ten slotte dat de kantonrechter in andere gevallen een dergelijk verzoek

wel heeft toegewezen.

Conclusie

Het hof vernietigt de beschikking van de rechtbank en stelt de eenmalige beloning van de curator voor de verhuizing vast op € 366 exclusief btw.

Instantie: Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden

Datum uitspraak: 27-02-2024

ECLI: ECLI:NL:GHARL:2024:1556

Zaaknummer: 200.334.685/01

Wetsartikelen:

RECHTSPRAAK

Duomoeder niet-ontvankelijk in verzoek tot vaststellen omgangsregeling.

Feiten en omstandigheden

Partijen (verzoekster en verweester) hebben een relatie met elkaar gehad. Tijdens de relatie van partijen is de minderjarige om wie de zaak draait geboren. Verweester is de moeder van deze minderjarige en draagt alleen het gezag over de minderjarige. Verweester heeft ook een oudere zoon. Verzoekster heeft in eerste aanleg verzocht een omgangsregeling tussen haar en de minderjarige vast te stellen, in welk verzoek zij niet-ontvankelijk is verklaard.

Grief

Verzoekster verzoekt een omgangsregeling tussen haar en de minderjarige vast te stellen.

Beoordeling en motivering

Het hof overweegt dat op grond van artikel 1:377a lid 1 BW een kind recht heeft op omgang met zijn ouders of degene die in een nauwe persoonlijke betrekking met hem staat. Het recht van een kind op omgang met zijn ouders en met degene die in een nauwe persoonlijke betrekking tot hem staat wordt ook gewaarborgd door artikel 8 EVRM, door artikel 9 lid 3 IVRK en artikel 24 lid 3 Handvest van de grondrechten van de EU.

Het hof moet beoordelen of sprake is van een nauwe persoonlijke betrekking tussen de minderjarige en de verzoekster. Het moet gaan om een band die kan worden aangemerkt als 'family life' in de zin van artikel 8 EVRM. In het geval als het onderhavige, waarbij de biologische verwantschap ontbreekt, geldt bij die beoordeling een strenge maatstaf. Gekeken moet worden naar de betrokkenheid die verzoekster heeft gehad bij de minderjarige en/of naar de band die zij met de minderjarige heeft opgebouwd. Ook is van belang of verweester en verzoekster de intentie hadden om een familieband op te bouwen ('intended family life').

Het hof overweegt dat vaststaat dat verweester ongepland zwanger is geraakt gedurende de periode dat de relatie tussen haar en verzoekster was geëindigd. Ter zitting is ook door beide partijen gezegd dat er tijdens hun relatie niet gesproken is over het beginnen van een gezin.

Duidelijk is dus dat partijen er niet bewust samen voor hebben gekozen om een kind te krijgen en samen op te voeden. Het hof is daarom van oordeel dat er geen sprake is van 'intended family life'. Dat verweerster en verzoekster tijdens de zwangerschap hun relatie weer hebben opgepakt en verzoekster er mogelijk van uitging dat zij samen met verweerster de baby zou gaan opvoeden, maakt dit niet anders. De visies van verzoekster en verweerster over de situatie tijdens en na de zwangerschap liggen ver uit elkaar. Zo stelt verzoekster dat partijen samenwoonden en samen de kinderen verzorgden terwijl verweerster dit betwist. Het hof is van oordeel dat verzoekster niet aannemelijk heeft gemaakt dat zij heeft samengewoond met verweerster en als zij dat al heeft gedaan, dan is voor het hof niet duidelijk dat verzoekster en verweerster beiden de intentie hadden om duurzaam een gezin te vormen. Voor zover verzoekster verweerster heeft ondersteund in de verzorging van de kinderen, kan het hof de mate waarin dit heeft plaatsgevonden niet vaststellen. Het hof is daarom net als de rechtbank van oordeel dat er geen nauwe persoonlijke betrekking bestaat tussen verzoekster en de minderjarige die kan worden aangemerkt als 'family life' en zij is dus niet-ontvankelijk in haar verzoek tot het vaststellen van een omgangsregeling.

Conclusie

Het hof bekrachtigt de beschikking van de rechtbank.

Instantie: Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden

Datum uitspraak: 05-03-2024

ECLI: ECLI:NL:GHARL:2024:1611

Zaaknummer: 200.331.317

Wetsartikelen:

RECHTSPRAAK

Ondanks mogelijke tegenstrijdigheid in de belangen tussen de vader en de minderjarigen in de afwikkeling van de nalatenschap van de moeder van de minderjarigen geen benoeming van een bijzondere curator.

Verzoek

De vader vraagt een machtiging om de legitieme portie van de minderjarigen in de nalatenschap van hun moeder vast te stellen.

Beoordeling en motivering

De kantonrechter overweegt dat sprake is van een situatie zoals bedoeld in artikel 1:250 BW waarin de kantonrechter ambtshalve een bijzondere curator kan benoemen om de vermogensrechtelijke belangen van de minderjarigen bij de afwikkeling van de nalatenschap van hun moeder te behartigen. Ondanks een mogelijke tegenstrijdigheid in de belangen van de vader en de minderjarigen is de kantonrechter, gelet op de inhoud van het dossier en hetgeen met de vader is besproken, van oordeel dat voldoende rekening is gehouden met de waarborging van de belangen van de minderjarigen. De benoeming van een bijzonder curator is dan ook niet noodzakelijk.

Conclusie

De kantonrechter verleent de gevraagde machtiging.

Instantie: Rechtbank Den Haag

Datum uitspraak: 11-03-2024

ECLI: ECLI:NL:RBDHA:2024:3405

Zaaknummer: 10964012 EJ VERZ 24-72283

Rechters: I.D. Bellaart

Wetsartikelen:

RECHTSPRAAK

Vermogensrechtelijke afwikkeling van informeel samenleven. Is er sprake van een stilzwijgende overeenkomst? Wanneer verjaart een vordering uit hoofde van ongerechtvaardigde verrijking?

Feiten en omstandigheden

De man en de vrouw hebben tientallen jaren informeel samengeleefd in een woning die eigendom was van de vrouw. Zij hebben geen samenlevingscontract opgesteld. De vrouw is kort na het beëindigen van de informele relatie overleden. Ze had geen testament opgesteld en haar (half)zussen zijn de enige erfgenamen.

Eerste aanleg

De man vordert in eerste aanleg de helft van de overwaarde van de woning of een ander bedrag dat de rechtbank juist acht. De grondslag voor deze vordering is een stilzwijgende samenlevingsovereenkomst tussen hem en de vrouw en de aanvullende werking van de redelijkheid en billijkheid die voortvloeit uit hun langdurige samenleving en de wijze waarop zij daaraan in vermogensrechtelijk opzicht invulling hebben gegeven. Subsidiair meent eiser een vergoedingsrecht te hebben op grond van ongerechtvaardigde verrijking.

De rechtbank veroordeelt de (half)zussen tot betaling van een nominale vergoeding voor het door de man geïnvesteerde bedrag (een bouwtermijn en notariskosten) bij aankoop van de woning op grond van ongerechtvaardigde verrijking.

Hoger beroep

In principaal appel vordert de man wederom betaling van de helft van de overwaarde van de woning, althans een bedrag dat het hof in goede justitie vaststelt, op grond van een stilzwijgende overeenkomst, redelijkheid en billijkheid en ongerechtvaardigde verrijking. In incidenteel appel voeren de (half)zussen aan dat de vergoedingsvordering, voor zover de man deze heeft, is verjaard.

Het hof heeft het vonnis vernietigd ten aanzien van de veroordeling tot betaling van de nominale vergoeding en deze vordering alsnog afgewezen. Het hof heeft het vonnis voor het

overige bekrachtigd en het meer of anders gevorderde in principaal en incidenteel appel afgewezen.

Stilzwijgende overeenkomst

De man noemt meerdere argumenten ter onderbouwing van de stilzwijgende overeenkomst. Hij stelt bijvoorbeeld dat er een duurzame samenleving was, hij meerdere kosten ten behoeve van de woning heeft voldaan en dat de vrouw de woning als gemeenschappelijk beschouwde. Het hof stelt voorop dat de man in zijn weergave van de feiten en omstandigheden, die in zijn visie relevant zijn, meer stelt dan feitelijk blijkt. Het hof is met de rechtbank van oordeel dat de man zijn stelling dat sprake is van een stilzwijgende afspraak tussen hem en de vrouw onvoldoende heeft onderbouwd.

Redelijkheid en billijkheid

Voor het geval dat het hof tot het oordeel komt dat geen sprake is van een stilzwijgende overeenkomst voert eiser subsidiair aan dat de woning gelet op hun onderlinge gedrag als gemeenschappelijk moet worden aangemerkt, althans dat ongewijzigde handhaving van de vermogensscheiding die ten aanzien van de woning voortvloeit uit het informeel samenleven naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is. Hierbij verwijst de man naar de eerdergenoemde feiten en omstandigheden. Het hof kan de man niet volgen in zijn betoog dat hier sprake is van een subsidiaire grondslag. In zijn toelichting komt hij weer terug op de door hem gestelde stilzwijgende afspraak en de gedragingen van erflaatster.

Ongerechtvaardigde verrijking

Het oordeel van de rechtbank dat de regeling van artikel 3:320 jo. 3:321 lid 1 sub a BW van overeenkomstige toepassing is op samenwoners is in de visie van de (half)zussen in strijd met de rechtszekerheid die met deze regeling wordt gediend. Deze grief slaagt. Naar het oordeel van het hof is de vordering van de man verjaard, tenzij de verlengingsregeling voor echtgenoten ook op samenwoners van toepassing is. Voor zover overeenkomstige toepassing van de regeling van artikel 3:320 jo. 3:321 lid 1 sub a BW op informeel samenlevenden al mogelijk is, ziet het hof daar in de onderhavige zaak echter geen aanleiding toe. De man en de vrouw hebben nooit afspraken over hun vermogensrechtelijke verhouding vastgelegd. Indien het de bedoeling van hen beiden was dat de man bij het einde van de samenwoning aanspraak kon maken op vergoeding van zijn investering in de woning, hadden zij dit eenvoudig kunnen vastleggen, met de bepaling dat de vordering niet opeisbaar was tijdens de samenwoning.

Grieven

Het cassatiemiddel van de man is opgebouwd uit zeven onderdelen. Het eerste onderdeel valt uiteen in drie subonderdelen en is gericht tegen het oordeel dat de man zijn stelling dat sprake is van een stilzwijgende afspraak tussen hem en de vrouw op grond waarvan aan hem de helft van de overwaarde van de woning van erflaatster toekomt, onvoldoende heeft onderbouwd. De overige onderdelen kennen geen subonderdelen. De onderdelen 2-5 zijn gericht tegen het verjaringsoordeel van het hof. Onderdeel 6 en 7 bevatten voortbouwklachten.

Beoordeling en motivering

Inleidende opmerkingen

Voor het antwoord op de vraag hoe de afwikkeling van het informeel samenleven juridisch moet worden geduid, meer in het bijzonder het antwoord op de vraag of de man nog recht heeft op vergoeding van (onder meer) zijn investering in de woning van de vrouw, is HR 10 mei 2019, ECLI:NL:HR:2019:707 van belang. In dit arrest heeft de Hoge Raad geoordeeld dat artikel 1:87 BW niet analoog toegepast kan worden op informele relaties. Daarnaast heeft de Hoge Raad een stappenplan gegeven voor de vraag of sprake is van een vergoedingsrecht. Hierbij moet onderzocht worden of er sprake is van (1) een (stilzwijgende) overeenkomst, (2) onverschuldigde betaling, (3) ongerechtvaardigde verrijking en (4) of er een vergoedingsrecht bestaat op grond van de redelijkheid en billijkheid (art. 6:2 BW) in verband met de bijzondere omstandigheden van het geval. Aan welke bijzondere omstandigheden van het geval zoal gedacht kan worden, wordt in het arrest overigens niet uiteengezet. Dit zouden bijvoorbeeld omstandigheden als bedoeld in het arrest *Kriek/Smit* kunnen zijn.

De verjaringsregeling voor informeel samenlevenden is op zich duidelijk: artikel 3:306-310 BW zijn rechtstreeks van toepassing op hun vorderingsrechten. Daarbij geldt als uitgangspunt dat de verjaringstermijn een aanvang kan nemen gedurende het informele samenleven. In uitzonderlijke gevallen kan een beroep op verjaring wel onaanvaardbaar zijn in de zin van artikel 6:2 lid 2 BW of artikel 6:248 lid 2 BW.

Voor echtgenoten en geregistreerde partners geldt een verlengingsgrond van zes maanden na het einde van de relatie (artikel 3:320 jo. 3:321 lid 1 en sub a en g BW). De ratio hiervan is dat de wetgever niet heeft gewild dat de verjaring tijdens het huwelijk of het geregistreerde partnerschap zou kunnen aflopen, omdat dit de goede verstandhouding tussen de echtgenoten of geregistreerde partners in gevaar zou kunnen brengen; zij zouden dan immers stuitingshandelingen moeten verrichten om te voorkomen dat hun vordering zou verjaren. De opsomming in artikel 3:321 lid 1 BW is limitatief. Dat houdt verband met de rechtszekerheid en met het feit dat voltooiing van de verjaring ook tot goederenrechtelijke gevolgen kan leiden, waarvan moet vaststaan of, en wanneer, die zijn ingetreden.

De ratio van de verlengingsgrond voor echtgenoten en geregistreerde partners kan uiteraard ook spelen bij informeel samenlevenden. Ook dan zou het verrichten van stuitingshandelingen immers tot onrust in de relatie kunnen leiden. Dat brengt mijns inziens echter niet met zich dat de verlengingsgrond voor echtgenoten en geregistreerde partners zonder meer van overeenkomstige toepassing kan worden verklaard op informeel samenlevenden. Zo'n categorische benadering vereist mijns inziens, mede gelet op de met de rechtszekerheid gediende limitatieve opsomming en ook de grenzen aan de rechtsvormende taak van de rechter, een wettelijke grondslag. Als handreiking naar de praktijk wijs ik nog wel op de gelijkstellingstechniek. Deze techniek, die voor de goede orde niet precies hetzelfde is als analoge toepassing maar daarmee nauw verwant is en ook tot hetzelfde resultaat kan leiden, kan mijns inziens worden toegepast op artikel 3:321 lid 1 en sub a en g BW. Daarmee bedoel ik dat informeel samenlevenden onder omstandigheden gelijkgesteld zouden kunnen worden met echtgenoten of geregistreerde partners in de zin van artikel 3:321 lid 1 en sub a en g BW. Of in een concreet geval aanleiding bestaat voor een dergelijke gelijkstelling hangt af van alle relevante feiten en omstandigheden. Beslissend voor een dergelijke gelijkstelling lijkt mij of de betrokkenen hebben samengeleefd als waren zij echtgenoten of geregistreerde partners. Naast feitelijke omstandigheden als het hebben (gehad) van een affectieve relatie en een (duurzame) gemeenschappelijke huishouding kunnen ook meer juridisch getinte omstandigheden hierbij een rol spelen, zoals of een (schriftelijke) samenlevingsovereenkomst is gesloten en of sprake is van een gemeenschappelijke woning. Als dergelijke omstandigheden aanwezig zijn, kan immers eerder aanleiding bestaan voor het op één lijn (en aldus gelijk) stellen met echtgenoten of geregistreerde partners in de zin van de verlengingsgrond van artikel 3:321 lid 1 en sub a en g BW.

Bespreking van het cassatiemiddel

(1A) Het hof heeft aan de hand van alle in het geding gebrachte stukken, in onderlinge samenhang bezien en daarbij de gemotiveerde betwisting van de (half)zussen in aanmerking genomen, onderzocht of daaruit voldoende onderbouwing voor een stilzwijgende afspraak blijkt. Het hof is tot het feitelijke oordeel gekomen dat de man zijn stelling dat sprake is van een dergelijke stilzwijgende afspraak onvoldoende heeft onderbouwd. Onbegrijpelijk is dat oordeel niet.

(1B) Het feitelijke oordeel van het hof dat de stelling van de man over zijn bijdrage aan de hypotheeklasten niet strookt met de feitelijke betalingen, is in het licht van het partijdebat in hoger beroep niet onbegrijpelijk.

(1C) Deze voortbouwklacht deelt het lot van de voorgaande subonderdelen en behoeft geen nadere toelichting.

(2) Het hof heeft geoordeeld dat de korte verjaringstermijn van vijf jaren uit artikel 3:310 lid 1 BW is aangevangen in 1994, toen de man de betalingen die hij ten grondslag legt aan zijn vordering uit ongerechtvaardigde verrijking heeft gedaan. Hij was toen naar het oordeel van het hof bekend met zowel de schade als met de vrouw als de aansprakelijke persoon. Dit heeft volgens het hof tot gevolg dat de rechtsvordering van de man is verjaard, tenzij de verlengingsregeling voor echtgenoten ook op informeel samenlevenden van toepassing is. Volgens het onderdeel is dit oordeel onjuist of onbegrijpelijk omdat het hof niet ingaat op de vraag of de man destijds, althans gedurende het informele samenleven, daadwerkelijk in staat was de rechtsvordering in te stellen en hij pas na het overlijden van erflaatster bekend is geworden met de schade. Het oordeel van het hof geeft geen blijk van een onjuiste rechtsopvatting en is niet onbegrijpelijk. Het onderdeel stuit mijns inziens hoe dan ook af op de lange verjaringstermijn van twintig jaren uit artikel 3:310 lid 1 BW, die ook een aanvang heeft genomen in 1994. Het hof hoefde daarom ook geen aandacht te besteden aan de desbetreffende stellingen van de man met betrekking tot het aanvangsmoment van de korte verjaringstermijn van vijf jaar uit artikel 3:310 lid 1 BW. Het voorgaande neemt niet weg dat een beroep op verjaring in uitzonderlijke gevallen naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar zou kunnen zijn. Het gegeven dat de ratio van het onder druk zetten van het huwelijksleven op een vergelijkbare manier ook bij informeel samenlevenden kan spelen, is niet voldoende om een beroep op verjaring bij informeel samenlevenden in zijn algemeenheid naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar te achten. Het onderdeel doet verder nog een beroep op artikel 8 EVRM. Dit artikel staat niet in de weg aan de keuze van de wetgever dat op informeel samenlevenden in beginsel de gewone verjaringsregels rechtstreeks van toepassing zijn.

(3) Volgens het onderdeel leent de verlengingsregel van artikel 3:321 lid 1 sub a en g BW zich wel degelijk voor analoge toepassing op informeel samenlevenden. Het hof heeft terecht de mogelijkheid van analoge toepassing van de verlengingsregel van artikel 3:321 lid 1 sub a en g BW op het onderhavige geval niet uitgesloten. Of daartoe in een concreet geval aanleiding bestaat, is echter afhankelijk van de omstandigheden van het geval. De overwegingen begrijp ik zo dat het hof in de gegeven omstandigheden geen aanleiding heeft gezien om de verlengingsregel van artikel 3:321 lid 1 sub a en g BW analoog toe te passen (dan wel de gelijkstellingstechniek toe te passen of het beroep op verjaring naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar te achten). Het onderdeel faalt.

(4) Het onderdeel is gericht tegen de overweging dat niet valt in te zien hoe vastlegging van afspraken over de samenwoning niet van de man en de vrouw kan worden gevegd, omdat dit tot onrust in hun relatie zou hebben geleid en dat de man zich als jurist bewust was van het feit dat de door hem gestelde afspraken niet schriftelijk waren vastgelegd, welke

omstandigheid voor zijn risico komt. Het is waar dat het maken van schriftelijke afspraken druk op een affectieve relatie kan leggen, maar dat die ratio eveneens opgaat voor informeel samenlevenden is niet reeds voldoende om aan beroep op verjaring voorbij te gaan. Het hof heeft overigens aangenomen dat onrust in de relatie in het onderhavige geval ook niet viel in te zien. Dat het hof mede betekenis heeft toegekend aan het feit dat de man jurist is, komt mij ook niet onjuist of onbegrijpelijk voor.

(5) Het is volgens dit onderdeel onbegrijpelijk dat het hof oordeelt dat er een significant verschil bestaat tussen de onderhavige casus en de casus uit het arrest van het hof Den Haag van 4 februari 2020, ECLI:NL:GHDHA:2020:409 en het is zonder nadere motivering onbegrijpelijk waarom in die zaak wel analoge toepassing mogelijk was en in de onderhavige zaak niet. De feiten en omstandigheden van het geval zijn steeds van belang voor de beoordeling van de vraag of bij informeel samenlevenden aansluiting kan worden gezocht bij de verlengingsregels voor echtgenoten en geregistreerde partners. Als er sprake is van een schriftelijke samenlevingsovereenkomst is er eerder aanleiding voor het op één lijn (gelijk) te stellen met echtgenoten of geregistreerde partners dan bij informeel samenlevenden zonder schriftelijke samenlevingsovereenkomst. Overigens lijkt het onderdeel ervan uit te gaan dat het een overweging ten overvloede betreft en faalt het onderdeel in zoverre ook reeds bij gebrek aan belang.

(6) & (7) Deze voortbouwklachten delen het lot van de voorgaande onderdelen en behoeven geen nadere toelichting.

Conclusie

De conclusie strekt tot verwerping van het cassatieberoep.

Instantie: Parket bij de Hoge Raad

Datum uitspraak: 09-02-2024

ECLI: ECLI:NL:PHR:2024:139

Zaaknummer: 23/00976

Wetsartikelen:

RECHTSPRAAK

Geschil tussen ex-samenwoners. Afrekeningsovereenkomst met betrekking tot woningwaarde. Beroep op verjaring (art. 3:307 lid 1 BW). Is er sprake van rechtsvordering tot verdeling samenlevingsgemeenschap (art. 3:178 BW) die niet verjaart? Erkenning (art. 3:318 BW)? Stuiting; moment opeisbaarheid; redelijkheid en billijkheid.

Feiten en omstandigheden

Op een perceel, dat eigendom van de vrouw is, hebben partijen een huis gebouwd. Door natrekking is de vrouw eigenaar geworden van het huis. Eind 2007/begin 2008 is de relatie van partijen geëindigd en wonen zij niet meer samen. Daarna, op 28 maart 2008, hebben zij een overeenkomst ondertekend (de overeenkomst). Daarin staat het volgende:

‘(...) Komen het volgende overeen:

1. wanneer de samenwoning van de ondergetekenden metterwoon is verbroken, zal voormeld bouwterrein met het daarop gebouwd woonhuis cum annexis door een in onderling overleg aan te wijzen taxateur worden getaxeerd. Hierbij zullen de grond en het huis apart worden gewaardeerd.

2. de ondergetekenden zullen dan met elkaar als volgt afrekenen:

A. (...)

B. aan de ondergetekenden sub 1 en 2 wordt uitgekeerd de waarde van het woonhuis cum annexis verminderd met de hiervoor genoemde door beide ondergetekenden hoofdelijk aangegane hypothecaire schuld ad (...) (EUR 421.000,00) Het saldo van deze berekening wordt aan de beide ondergetekenden uitgekeerd in een verhouding 2:1 (...)

In 2018 is de woning, na een eerdere verkoop poging, verkocht. De vrouw heeft gevorderd de man te veroordelen tot betaling van € 47.333 ter zake zijn aandeel in de restschuld, zijnde € 71.000, met betrekking tot de woning op grond van de overeenkomst. De man heeft een

beroep gedaan op verjaring. Bij tussenvonnis heeft de rechtbank geoordeeld dat de vordering van de vrouw geen betrekking heeft op verdeling van een gemeenschappelijk goed omdat zij eigenaar is van de woning. De vordering ziet op nakoming van de overeenkomst. Deze vordering verjaart op grond van artikel 3:307 BW na het verstrijken van vijf jaar nadat de vordering opeisbaar is geworden. De uitkering van waarde en afrekening impliceert dat de woning verkocht zou worden en dat daarna de afrekening zou plaatsvinden, zodat na de verkoop afrekening en uitkering kon plaatsvinden. De vordering tot betaling van de restschuld is daarom opeisbaar vanaf het moment dat de woning is verkocht, te weten oktober 2018. Gelet daarop is van verjaring geen sprake. Bij eindvonnis heeft de rechtbank de man veroordeeld om € 47.333 te betalen. De vrouw heeft in het door haar ingestelde hoger beroep haar eis vermeerderd en vorderde veroordeling van de man tot betaling van € 67.333,33. Het hof heeft haar vordering afgewezen omdat deze opeisbaar is geworden op het moment van ondertekenen van de overeenkomst, de verjaringstermijn van vijf jaar is gaan lopen en de vordering in 2018, toen de vrouw nakoming vorderde, is verjaard. De vrouw heeft cassatieberoep ingesteld.

Beoordeling en motivering

De klachten kunnen niet leiden tot vernietiging van dat arrest. De Hoge Raad motiveert dit oordeel niet met een beroep op artikel 81 lid 1 RO.

Conclusie

De Hoge Raad verwerpt het beroep.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 15-03-2024

ECLI: ECLI:NL:HR:2024:417

Zaaknummer: 23/00605

Wetsartikelen:

RECHTSPRAAK

Geschil tussen ex-samenwoners. Afrekeningsovereenkomst met betrekking tot woningwaarde. Beroep op verjaring (art. 3:307 lid 1 BW). Is er sprake van rechtsvordering tot verdeling samenlevingsgemeenschap (art. 3:178 BW) die niet verjaart? Erkenning (art. 3:318 BW)? Stuiting; moment opeisbaarheid; redelijkheid en billijkheid.

Feiten en omstandigheden

Op een perceel, dat eigendom van de vrouw is, hebben partijen een huis gebouwd. Door natrekking is de vrouw eigenaar geworden van het huis. Eind 2007/begin 2008 is de relatie van partijen geëindigd en wonen zij niet meer samen. Daarna, op 28 maart 2008, hebben zij een overeenkomst ondertekend (de overeenkomst). Daarin staat het volgende:

‘(...) Komen het volgende overeen:

1. wanneer de samenwoning van de ondergetekenden metterwoon is verbroken, zal voormeld bouwterrein met het daarop gebouwd woonhuis cum annexis door een in onderling overleg aan te wijzen taxateur worden getaxeerd. Hierbij zullen de grond en het huis apart worden gewaardeerd.

2. de ondergetekenden zullen dan met elkaar als volgt afrekenen:

A. (...)

B. aan de ondergetekenden sub 1 en 2 wordt uitgekeerd de waarde van het woonhuis cum annexis verminderd met de hiervoor genoemde door beide ondergetekenden hoofdelijk aangegane hypothecaire schuld ad (...) (EUR 421.000,00) Het saldo van deze berekening wordt aan de beide ondergetekenden uitgekeerd in een verhouding 2:1 (...)

In 2018 is de woning, na een eerdere verkoop poging, verkocht. De vrouw heeft gevorderd de man te veroordelen tot betaling van € 47.333 ter zake zijn aandeel in de restschuld, zijnde € 71.000, met betrekking tot de woning op grond van de overeenkomst. De man heeft een

beroep gedaan op verjaring. Bij tussenvonnis heeft de rechtbank geoordeeld dat de vordering van de vrouw geen betrekking heeft op verdeling van een gemeenschappelijk goed omdat zij eigenaar is van de woning. De vordering ziet op nakoming van de overeenkomst. Deze vordering verjaart op grond van artikel 3:307 BW na het verstrijken van vijf jaar nadat de vordering opeisbaar is geworden. De uitkering van waarde en afrekening impliceert dat de woning verkocht zou worden en dat daarna de afrekening zou plaatsvinden, zodat na de verkoop afrekening en uitkering kon plaatsvinden. De vordering tot betaling van de restschuld is daarom opeisbaar vanaf het moment dat de woning is verkocht, te weten oktober 2018. Gelet daarop is van verjaring geen sprake. Bij eindvonnis heeft de rechtbank de man veroordeeld om € 47.333 te betalen. De vrouw heeft in het door haar ingestelde hoger beroep haar eis vermeerderd en vorderde veroordeling van de man tot betaling van € 67.333,33. Het hof heeft haar vordering afgewezen omdat deze opeisbaar is geworden op het moment van ondertekenen van de overeenkomst, de verjaringstermijn van vijf jaar is gaan lopen en de vordering in 2018, toen de vrouw nakoming vorderde, is verjaard. De vrouw heeft cassatieberoep ingesteld.

Bespreking van het cassatiemiddel

Volgens onderdeel 1 heeft het hof ten onrechte of onbegrijpelijk geoordeeld en tot uitgangspunt genomen dat de vrouw nakoming van de overeenkomst vordert als bedoeld in artikel 3:307 BW.

Subonderdeel 1.1a betoogt dat het hof heeft miskend dat voor de vraag of de vordering op grond van artikel 3:307 BW is verjaard, bepalend is de rechtsovereenkomst zoals de eiser die heeft ingesteld en waarover de rechter moet beslissen. Volgens het onderdeel strekken de vorderingen ertoe om in het kader van de verdeling de waarde van de woning en de hypothecaire lening financieel af te wikkelen. Indien het hof zijn oordelen wel heeft gegrond op de in de dagvaarding genoemde vorderingen dan zijn de oordelen volgens subonderdeel 1.1b ook rechtens onjuist althans onbegrijpelijk omdat deze geen betrekking hebben op de overeenkomst maar op verdeling van de waarde van de woning.

Vooropgesteld moet worden dat de rechter die in hoger beroep oordeelt, gebonden is aan beslissingen van de rechter in eerste aanleg in het nadeel van de appellant, voor zover deze beslissingen in hoger beroep niet zijn aangevallen. Uit de dagvaarding volgt dat de vrouw nakoming van de overeenkomst heeft gevorderd. Voor zover het hof in r.o. 5.6 heeft overwogen dat de vrouw na de verkoop van de woning nakoming door de man verzocht van de overeenkomst is dat oordeel niet onbegrijpelijk. Nadat de man een beroep op verjaring heeft gedaan heeft de vrouw pas tijdens de comparitie het standpunt ingenomen dat het 'geen andere kwestie dan een kwestie van verdeling' is en dat van 'verjaring en stuiting' geen sprake

is. De rechtbank heeft bij tussenvonnis overwogen dat de vordering geen betrekking heeft op verdeling van een gemeenschappelijk goed. De vrouw is immers eigenaar van de woning en de grond. De vordering betreft nakoming van de overeenkomst. De vrouw heeft in hoger beroep betoogd dat zij zich nagenoeg volledig met het vonnis van de rechtbank kan verenigen, maar enkel vernietiging wenst ten aanzien van het bedrag waartoe de man veroordeeld is. Zij heeft daarnaast een voorwaardelijke grief geformuleerd tegen de overweging van de rechtbank dat haar vordering geen betrekking heeft op verdeling van een gemeenschappelijk goed. Deze grief is ingesteld slechts indien de man incidenteel appel instelt, in zijn incidenteel appel greeft de man tegen de overweging van de rechtbank dat de vordering van de vrouw pas opeisbaar is geworden in 2018 toen de woning is verkocht en slechts indien en voor zover deze grief slaagt. Primair herhaalt de vrouw in deze voorwaardelijke grief haar standpunt zoals weergegeven in eerste aanleg. Subsidiair stelt zij dat haar naar analogie een beroep op artikel 3:178 BW zou moeten toekomen, omdat de situatie tussen partijen niet anders is geweest dan voor de meeste partijen met een affectieve relatie die samen eigenaar zijn geworden van een woning. Zij heeft in dat geval de stelling ingenomen dat voor partijen niet duidelijk was dat de woning door natrekking haar eigendom zou worden en dus niet meer verdeeld zou hoeven worden. Blijkens artikel 3:166 lid 1 BW is een gemeenschap in de zin van titel 7 van Boek 3 BW aanwezig wanneer een of meer goederen toebehoren aan twee of meer deelgenoten gezamenlijk. Op grond van artikel 3:178 BW kan ieder van de deelgenoten te allen tijde verdeling van een gemeenschappelijk goed vorderen. De woorden 'te allen tijde' brengt tot uitdrukking dat deze vordering niet aan verjaring onderworpen is. Artikel 3:182 BW geeft een definitie van verdeling en ziet uitsluitend op de goederen van de gemeenschap, dus niet op de schulden. Tussen partijen staat vast dat de woning uitsluitend aan de vrouw in eigendom toebehoort. Zij hadden samen een hypotheek voor de bouw van de woning. Dit is een schuld waarvoor zij hoofdelijk aansprakelijk waren. Zoals volgt uit artikel 3:182 BW kan een schuld niet verdeeld worden. Partijen kunnen wel afspreken in welke verhouding zij onderling draagplichtig zijn ten aanzien van deze schuld. Er bestaat met betrekking tot de woning van de vrouw dan ook geen gemeenschap in de zin van titel 7 van Boek 3 BW. Van verdeling van een gemeenschappelijk goed in de zin van artikel 3:178 BW is dus geen sprake. Voor zover de vrouw ervan uit is gegaan dat sprake is van een gemeenschap ten aanzien van de woning zodat de waarde daarvan verdeeld moet worden, gaat dit uit van een onjuiste rechtsopvatting. Het hof heeft dat dan ook niet als uitgangspunt kunnen nemen. Voor zover nog wordt betoogd dat de vorderingen niet gebaseerd zijn op de overeenkomst, mist dit feitelijke grondslag. Zowel in de dagvaarding als bij memorie van grieven vordert zij betaling van de restschuld conform de overeenkomst. Het onderdeel faalt.

Subonderdeel 1.2 klaagt dat het hof in r.o. 5.2 bij de uitleg van de overeenkomst ten onrechte niet (de verdelingsregeling in) de samenlevingsovereenkomst uit 1998 heeft betrokken.

De vrouw voert voor het eerst in cassatie aan dat bij de uitleg van de overeenkomst (de verdelingsregeling in) de samenlevingsovereenkomst betrokken had moeten worden, zodat het onderdeel om die reden al niet tot cassatie kan leiden. Bovendien waren partijen het niet eens over de vraag waar de verdelingsregeling uit de overeenkomst op gebaseerd was. Nu zij daarover een verschillend standpunt hebben ingenomen, is het ook niet onbegrijpelijk dat het hof bij de uitleg van de overeenkomst niet de samenlevingsovereenkomst heeft betrokken. Het onderdeel faalt.

Subonderdeel 1.3a voert aan dat het hof (kennelijk en) ten onrechte de overeenkomst niet heeft aangemerkt als handeling met betrekking tot de verdeling van de gemeenschap van partijen tegen de achtergrond van de samenlevingsovereenkomst. Dan wel is de uitleg van het hof dat de vordering betrekking had op 'de rechtens afdwingbare verbintenis om de grond en het huis te laten taxeren en tot afrekening over te gaan' op de wijze als bepaald in de overeenkomst onbegrijpelijk in het licht van de stellingen van partijen. Subonderdeel 1.3b betoogt dat indien het hof ervan uitging dat de overeenkomst de daarin bepaalde wijze van verdeling aan partijen voorschreef, die oordelen getuigen van een onjuiste rechtsopvatting over de verdeling van hun gemeenschap van samenwoning volgens artikel 3:182 BW in verbinding met artikel 3:166 BW en artikel 3:178 BW.

De subonderdelen 1.3a en 1.3b gaan ervan uit dat sprake is van een gemeenschap die verdeeld moest worden. Nog daargelaten dat niet duidelijk is wat onder een gemeenschap van samenwoning moet worden verstaan, nu de wet zo'n gemeenschap niet kent, bestond er tussen partijen geen gemeenschap ten aanzien van de woning. De vrouw was eigenaar van de woning. Het hof heeft de overeenkomst dan ook terecht niet aangemerkt als een handeling tot verdeling van een gemeenschap in de zin van artikel 3:182 BW. De beide subonderdelen falen.

Subonderdeel 1.3c voert aan dat het hof de door de vrouw aangevoerde voorwaardelijke grief ten onrechte niet (kenbaar) in zijn oordeelsvorming heeft betrokken. Het oordeel van het hof is daartoe ontoereikend, omdat uit de motivering niet volgt waarom de verjaring van de vorderingen uit de overeenkomst mede leidt tot de afwijzing van haar vordering tot verdeling.

Het hof heeft opgemerkt dat de tweede grief van de vrouw voorwaardelijk is ingesteld. Daarmee heeft het hof in elk geval kenbaar gemaakt dat zij dus ook een voorwaardelijke grief heeft ingesteld. Hoewel het onderdeel terecht stelt dat het hof deze grief niet expliciet meer in de beoordeling noemt, valt daaruit wel af te leiden dat het hof deze grief heeft verworpen. De rechtbank heeft in het tussenvonnissen vastgesteld dat de vrouw door natrekking eigenaar is geworden van de woning. Tegen dit feit heeft de vrouw geen grieven gericht, zodat dit ook in hoger beroep vast staat. Verder is ook niet in geschil dat de vrouw eigenaar van de woning is geworden. Het hof heeft dan ook als feit opgenomen dat de vrouw door natrekking eigenaar is

geworden van de woning. Nu vaststaat dat de woning uitsluitend aan haar in eigendom toebehoort, kan met betrekking tot deze woning geen gemeenschap in de zin van titel 7 van Boek 3 BW bestaan. Van verdeling van een gemeenschappelijk goed is dus geen sprake. Daarom kan hetgeen de vrouw primair aan haar voorwaardelijke grief ten grondslag heeft gelegd, niet slagen. In r.o. 5.7 overweegt het hof met zoveel woorden dat het gaat om 'een verbintenis uit overeenkomst' die strekt tot afrekening op een wijze zoals in de overeenkomst is bepaald. Ook hierin ligt besloten dat het hof de stelling van de vrouw dat sprake is van verdeling van een gemeenschappelijk goed, heeft verworpen. Dit oordeel is ook niet onbegrijpelijk nu beide partijen hebben gesteld dat zij een overeenkomst hebben waarin ze hebben vastgelegd hoe de grond en de woning getaxeerd moeten worden en afgerekend zou worden. Het hof heeft in r.o. 5.2 de overeenkomst uitgelegd en overwogen dat deze lijkt uit te gaan van de hypothetische situatie dat de samenwoning van partijen wordt verbroken. Nu die samenwoning al voor het aangaan van de overeenkomst was verbroken, betekent dat volgens het hof dat tussen partijen op dat moment een rechtens afdwingbare verbintenis is ontstaan om de grond en het huis te laten taxeren en tot afrekening van de waarde daarvan over te gaan (r.o. 5.2). Beide partijen hadden uit de taxaties die zij afzonderlijk hebben laten uitvoeren, kunnen opmaken dat de man op grond van de overeenkomst een aanzienlijk bedrag aan de vrouw zou moeten betalen (r.o. 5.4). Vervolgens overweegt het hof dat de vrouw geen stuitingshandelingen heeft verricht en pas toen de woning was verkocht in 2018 nakoming door de man verzocht van de overeenkomst (r.o. 5.5 en 5.6). Uit deze overwegingen volgt dat aan de voorwaarde voor de tweede grief van de vrouw is voldaan. Hoewel het hof niet expliciet ingaat op de voorwaardelijke grief, ligt in de overwegingen van het hof besloten dat geen sprake is van verdeling van een gemeenschappelijk goed. Dat het hof niet ingaat op de stelling van de vrouw dat de verdeling van de woning naar analogie van artikel 3:178 BW zou moeten plaatsvinden, is niet onbegrijpelijk. Zij heeft dit immers niet anders toegelicht dan dat beide partijen zich niet hebben gerealiseerd dat de woning niet gemeenschappelijk was. Dat maakt echter nog niet dat artikel 3:178 BW analoog moet worden toegepast. De Hoge Raad heeft zich al eerder uitgelaten over de vraag of artikel 1:87 BW naar analogie kan worden toegepast op informeel samenlevenden (HR 10 mei 2019, ECLI:NL:HR:2019:707, NJ 2019/248). De Hoge Raad overwoog dat de vermogensrechtelijke verhouding tussen partners die op basis van een affectieve relatie samenwonen (informeel samenlevenden), niet wordt bepaald door de regels van de titels 6-8 van Boek 1 BW, en dat die regels zich niet lenen voor overeenkomstige toepassing op de verhouding tussen informeel samenlevenden. Aan de hand van het algemene verbintenissenrecht moet het geschil beoordeeld worden. Daarbij ligt het in de rede te onderzoeken of tussen informeel samenlevenden een overeenkomst bestaat die, mede in aanmerking genomen de in artikel 6:248 lid 1 BW bedoelde aanvullende werking van de redelijkheid en billijkheid, (ook) de vermogensrechtelijke aspecten van hun samenleving

regelt (art. 6:213 BW). Net als in de aangehaalde uitspraak, lag het op de weg van het hof om te onderzoeken of er tussen partijen een overeenkomst bestond. Uit r.o 5.7 volgt dat het volgens het hof gaat om een verbintenis uit de overeenkomst die strekt tot afrekening op een wijze zoals in de overeenkomst is bepaald. Daarop is volgens het hof de verjaring van artikel 3:307 lid 1 BW van toepassing, zodat de vordering na vijf jaar na aanvang van de dag volgend op die waarop de vordering opeisbaar is geworden, is verjaard. Daarmee heeft het hof ook de voorwaardelijke grief verworpen. Subonderdeel 1.3c faalt.

Subonderdeel 1.3d is gericht tegen het oordeel van het hof dat niet gebleken is dat de vrouw de verjaring heeft gestuit. Volgens het onderdeel kan de betrokkenheid van de man bij die verkooppoging worden gekwalificeerd als erkenning ex artikel 3:318 BW die verjaring van de vordering van de vrouw stuitte.

Artikel 3:318 BW ziet op het afbreken van een lopende verjaring door erkenning van het recht door de gerechtigde. Eiser zal een concrete handeling, gedraging of mededeling van de wederpartij moeten stellen. Doet hij dat niet, dan wordt het beroep op stuiting van de verjaring door erkenning verworpen.

De vrouw heeft niet eerder een beroep op erkenning gedaan. Zij heeft zich op het standpunt gesteld dat haar vordering niet eerder opeisbaar was dan op het moment van verkoop van de woning. Zij heeft aangevoerd dat het niet stuiten van de vordering naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid haar niet kan worden tegengeworpen. Het hof heeft uit deze stellingen van de vrouw dan ook niet kunnen afleiden dat de betrokkenheid van de man bij de verkooppoging als erkenning in de zin van artikel 3:318 BW moet worden gekwalificeerd. Ook uit het verweer van de man volgt dat hij dit niet zo begrepen heeft. Het onderdeel faalt.

Subonderdeel 1.3e voert aan dat het hof miskende dat de vorderingen van de vrouw volgens de tekst van de overeenkomst pas opeisbaar waren na verkoop van de woning. Die afspraak kan volgens het onderdeel niet anders worden begrepen dan een 'verbintenis tot nakoming na onbepaalde tijd' als bedoeld in artikel 3:307 lid 2 BW waarvan de verjaringstermijn pas loopt vanaf de dag volgend op die waarop de vrouw (schuldeiser) de man (schuldenaar) had medegedeeld tot opeising over te gaan. Althans kan de overeenkomst niet anders worden begrepen dan dat partijen daarmee het moment van verkoop van de woning en de grond als tijd voor nakoming hadden bedongen als bedoeld in artikel 6:38 BW waardoor de verbintenis niet onmiddellijk opeisbaar was en de verjaring van de vordering tot nakoming van de verplichting niet aanving op de dag volgend op die waarop de onmiddellijke nakoming kon worden gevorderd.

Artikel 6:38 BW bepaalt dat indien geen tijd voor nakoming is bepaald, de verbintenis terstond

kan worden nagekomen en terstond nakoming kan worden gevorderd. De vrouw heeft de stelling, dat partijen geen tijd voor nakoming zijn overeengekomen, pas voor het eerst in cassatie ingenomen. Ook in de overwegingen van de rechtbank ligt niet besloten dat er geen tijd voor nakoming overeengekomen was. Volgens de rechtbank impliceren de bewoordingen 'uitkering van waarde en afrekening' dat de woning verkocht zou worden en dat daarna de afrekening tussen partijen zou plaatsvinden. Voor zover de vrouw zich dus in cassatie op het standpunt stelt dat partijen geen tijd voor nakoming zijn overeengekomen betreft dit een ontoelaatbaar novum in cassatie.

Onderdeel 2 is gericht tegen het oordeel van het hof dat de vrouw geen feiten of omstandigheden heeft gesteld die de conclusie rechtvaardigen dat het beroep van de man op het niet stuiten van de verjaring naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar kan zijn.

Subonderdeel 2.1 klaagt dat het hof ten onrechte niet de stelling van de vrouw bij de beoordeling heeft betrokken dat partijen met hun overeenkomst voor ogen hadden de waarde van de gezamenlijk voorgefinancierde woning te verdelen, c.q. financieel af te wikkelen. Het oordeel van het hof dat de vrouw enkel naar de uitspraak van de Hoge Raad van 29 mei 2020, ECLI:NL:HR:2020:959 heeft verwezen is dus onbegrijpelijk. Tegen deze achtergrond en gelet op de afhoudende opstelling van de man in de periode vanaf 2008 en het niet meewerken aan de taxatie van de woning in 2018, moet volgens het onderdeel het beroep van de vrouw op de redelijkheid en billijkheid worden begrepen. Ten onrechte heeft het hof die stellingen niet betrokken in zijn beoordeling. Dan wel is het oordeel dat de vrouw geen feiten of omstandigheden heeft gesteld zonder nadere motivering onbegrijpelijk. Ook zou het hof ten onrechte geen gewicht hebben toegekend aan het feit dat partijen in het kader van hun afrekening ervan uitgingen dat hun situatie niet anders was dan bij samenwonenden die eigenaar worden van een gemeenschappelijke woning, omdat partijen in hun overeenkomst er niet van waren uitgegaan dat door natrekking alleen de vrouw eigenaar was van de woning.

De vrouw heeft naar de uitspraak van de Hoge Raad van 29 mei 2020, ECLI:NL:HR:2020:959 verwezen. Anders dan in cassatie wordt betoogd, heeft zij dus niet veel meer aan haar stelling ten grondslag gelegd dan zoals door het hof geformuleerd in r.o. 5.8. Het hof heeft in r.o. 5.8 vervolgens toegelicht waarom de door de vrouw aangehaalde uitspraak niet opgaat. Zoals het hof terecht opmerkt, ging het in het arrest van 29 mei 2020 om belangen van derden die beschermd moesten worden. De vrouw heeft zich echter enkel op het standpunt gesteld dat het niet stuiten van de verjaring haar niet kan worden tegengeworpen omdat het partijen niet duidelijk was dat hun situatie afweek van de situatie bij andere partijen die samen eigenaar zijn van een woning en zij dus over en weer ook geen stuitingshandeling verwachtten. In de overwezen van het hof is te lezen dat het hof het niet onaanvaardbaar acht dat de man in 2018

een beroep op verjaring heeft gedaan toen hij werd aangesproken op nakoming van de overeenkomst. Dit oordeel is niet onjuist of onbegrijpelijk, zodat het onderdeel faalt.

Onderdeel 2.2 voert aan dat het hof het verweer van de vrouw ten onrechte niet heeft beoordeeld in het licht van de voor samenwoners moeilijke periode na beëindiging van hun affectieve relatie om de gemeenschap te verdelen en af te rekenen. De vrouw wijst op de uitspraak van de Hoge Raad van 23 december 2022, ECLI:NL:HR:2022:1936 over de verjaring van vergoedingsrechten uit hoofde van huwelijkse voorwaarden. Volgens het onderdeel kan van samenwonende levenspartners niet worden verwacht dat zij tijdens hun affectieve relatie en samenleving rechtsmaatregelen tegen elkaar aankondigen en treffen en dat dat ook geldt voor de eerste periode na uiteengaan, omdat de emoties dan de overhand hebben.

Het onderdeel verliest uit het oog dat partijen pas na het beëindigen van de relatie de overeenkomst hebben opgesteld die op dat moment ook direct opeisbaar werd, omdat de samenwoning toen al verbroken was. Partijen hoefden tijdens de samenleving dus geen rechtsmaatregelen tegen elkaar te treffen. Voor zover genoemde uitspraak al van toepassing zou zijn op ongehuwde samenlevers, gaat de uitspraak hier niet op omdat de relatie dus al verbroken was. Bovendien heeft de Hoge Raad nog opgemerkt dat de rechtsverhouding tussen echtgenoten zich verzet tegen overeenkomstige toepassing van de korte verjaringstermijnen van artikel 3:307-3:310 BW op vergoedingsrechten tussen echtgenoten. De hieraan ten grondslag liggende overweging is dat van echtgenoten niet kan worden verwacht dat zij tijdens het huwelijk rechtsmaatregelen tegen elkaar treffen. Dit verliest aan belang indien na beëindiging van het huwelijk nog voldoende gelegenheid bestaat om alsnog rechtsmaatregelen te treffen. De wet voorziet in verlenging van de verjaringstermijn, die echter slechts zes maanden belooft (art. 3:320 BW in verbinding met art. 3:321 lid 1 aanhef en onder a BW). Voor rechtsvorderingen uit periodieke verrekenbedingen heeft de wetgever deze termijn te kort bevonden en tot drie jaar verlengd (art. 1:141 lid 6 BW), omdat juist in de eerste periode na uiteengaan emoties de overhand hebben. In deze zaak heeft het hof overwogen dat de vordering volgens artikel 3:307 lid 1 BW verjaart door verloop van vijf jaar na het opeisbaar worden van de vordering. Vast staat dat de relatie toen al beëindigd was. In het licht van de uitspraak van de Hoge Raad van 23 december 2022 valt dan ook niet in te zien dat deze periode van vijf jaar na het verbreken van de relatie te kort zou zijn. Het onderdeel faalt.

Conclusie van de advocaat-generaal

De conclusie van de advocaat-generaal strekt tot verwerping van het cassatieberoep.

Instantie: Parket bij de Hoge Raad

Datum uitspraak: 26-01-2024

ECLI: ECLI:NL:PHR:2024:96

Zaaknummer: 23/00605

Wetsartikelen:

ANNOTATIE

Postuum gebruik embryo's zonder schriftelijke toestemming overleden partner.

L. ten Haaf

***Commentaar bij rechtbank Den Haag 28 september 2023,
ECLI:NL:RBDHA:2023:18938.***

Feiten

1. In 2019 gaat eiseres samen met haar echtgenoot in behandeling bij Medisch Centrum Kinderwens Leiderdorp (MCK) wegens vruchtbaarheidsproblematiek. Na een geslaagde ICSI-behandeling wordt er in 2020 een dochter geboren. De overgebleven embryo's worden ingevroren en bewaard door het MCK. Begin 2021 overlijdt de echtgenoot onverwachts. Later dat jaar verzoekt eiseres het MCK om een nieuwe terugplaatsing met een van de ingevroren embryo's in de hoop een zwangerschap tot stand te brengen. Het MCK laat eiseres per brief weten dat zij haar verzoek niet kunnen honoreren, omdat dit wettelijk niet is toegestaan. Artikel 7 (in samenhang met artikel 8) van de Embryowet vereist namelijk dat geslachtscellen en embryo's vernietigd worden als de betrokken persoon is overleden, 'tenzij deze uitdrukkelijk schriftelijk toestemming heeft gegeven voor het gebruik na zijn overlijden'. Nu deze schriftelijke toestemming ontbreekt, is het MCK genoodzaakt de opgeslagen embryo's van eiseres en haar overleden partner te vernietigen.

Vordering

2. Eiseres is het niet eens met de beslissing en start een procedure om afgifte van de embryo's te vorderen, zodat zij deze bij een andere kliniek kan laten terugplaatsen. Volgens eiseres heeft het MCK haar en haar echtgenoot niet geïnformeerd over het feit dat voor postuum gebruik van embryo's expliciete schriftelijke toestemming nodig was. Integendeel, de bewaarnemingsovereenkomst wekte de indruk dat voor het gebruik van embryo's na overlijden geen bijzondere voorwaarden waren. Door het ontbreken van deze kennis is de toestemming van haar echtgenoot niet schriftelijk vastgelegd, terwijl uit verklaring van naasten blijkt als hij op de hoogte was geweest, hij zeker zijn toestemming zou hebben gegeven.

3. Het MCK erkent dat eiseres en haar echtgenoot niet volledig zijn geïnformeerd over de reikwijdte van artikel 7 en dat de bewaarnemingsovereenkomst verwarring wekt. Desondanks kunnen zij niet meewerken aan het tot stand brengen van een nieuwe zwangerschap, nu artikel 7 Embryowet schriftelijke toestemming van de echtgenoot vereist. Aangezien andere vruchtbaarheidsklinieken ook aan deze bepaling gebonden zijn, heeft afgifte geen zin omdat geen enkele kliniek wettelijk de embryo's mag terugplaatsen. Maar totdat de rechtbank een beslissing heeft genomen zullen de opgeslagen embryo's niet vernietigd worden.

Uitspraak

4. De vraag die de rechtbank moet beantwoorden is of het gegeven dat de kliniek eiseres en haar echtgenoot onvoldoende heeft geïnformeerd, en dat uit verklaringen van naasten blijkt dat haar echtgenoot toestemming zou hebben gegeven als hij correct was geïnformeerd, voldoende is om het vereiste van schriftelijke toestemming uit artikel 7 Embryowet opzij te zetten. Hierop stelt de rechtbank eiseres in het gelijk: gezien de bijzondere omstandigheden van deze casus is de rechtbank van oordeel dat bovengenoemd artikel geen belemmering vormt om de embryo's toch over te dragen aan eiseres, zodat zij deze kan gebruiken om bij een andere kliniek een zwangerschap tot stand te brengen. De rechtbank merkt daarbij terecht op dat de afgifte van de embryo's niet gelijkstaat aan een recht op terugplaatsing van een of meerdere embryo's. Voordat de behandeling van start kan gaan, zal eerst gekeken moeten worden of eiseres voldoet aan alle voorwaarden, zoals onder meer neergelegd in het Modelreglement Embryowet van de NVOG en de beleidslijnen van de kliniek zelf.

5. Desondanks wordt er met deze uitspraak van de rechtbank sterk afgeweken van de juridische vereisten van postmortale voortplanting. Zowel in de Embryowet als in het Modelreglement Embryowet van de NVOG, waarin de regelgeving rondom postmortale voortplanting nader is uitgewerkt, wordt benadrukt dat de overleden persoon bij leven *schriftelijk* toestemming moet hebben gegeven voor het gebruik van diens geslachtscellen en embryo's. Beslissingen rondom voortplanting na overlijden raken de betrokkene immers in de meest intieme aspecten van zijn persoon en daarom is de autonomie van de overledene een van de kernprincipes die moet worden meegewogen in de vraag of postmortale voortplanting acceptabel is. De memorie van toelichting benadrukt dan ook dat het postuum gebruik van geslachtscellen (en daarmee gecreëerde embryo's) zonder uitdrukkelijke toestemming bij leven in strijd is met de persoonlijkheidsrechten van de betrokken persoon en daarom onaanvaardbaar is. Echter, volgens het oordeel van de rechtbank kan deze schriftelijke toestemming (in bijzondere omstandigheden) vervangen worden door een gereconstrueerde toestemming op basis van verklaringen van eiseres en naasten.

MCK tekortgeschoten

6. De bijzondere omstandigheden waar de rechtbank over spreekt zijn tweeledig, en betreffen beide de autonomie en het zelfbeschikkingsrecht van de overleden persoon. Als eerste benadrukt de rechtbank, verwijzend naar de memorie van toelichting, dat beslissingen omtrent het krijgen van kinderen zeer ingrijpend zijn, en dat dit aspect van het recht op zelfbeschikking ook na de dood gerespecteerd moet worden. Beslissingen rondom de voortplanting vormen zo'n fundamenteel aspect van het zelfbeschikkingsrecht, aangezien ze in grote mate bepalen hoe iemands leven en identiteit wordt vormgegeven, waarbij permanente relaties met anderen worden gesmeed. Om die reden zijn deze beslissingen ook bepalend voor het leven van anderen, zoals de partner en het toekomstige kind en dat maakt de betrokkene ook (mede)verantwoordelijk. Gezien de fundamentele aard is het begrijpelijk dat dit aspect van het zelfbeschikkingsrecht doorwerkt na het overlijden.

7. Echter, de rechtbank stelt dat de overleden echtgenoot zijn autonomie niet goed heeft kunnen uitoefenen, nu hij niet goed geïnformeerd was. Het MCK is tekortgeschoten in haar informatieplicht door het toestemmingsvereiste niet te benoemen tijdens de voorgesprekken. Sterker nog, de bewaarnemingsovereenkomst zou eiseres en haar echtgenoot zelfs op het verkeerde been hebben gezet. De overeenkomst wekte namelijk de indruk dat er geen bijzondere obstakels zijn om, als een van de partners overlijdt, de embryo's over te dragen aan een andere kliniek. Nergens wordt daarbij vermeld dat er schriftelijke toestemming van de partner is vereist om de embryo's na diens overlijden te gebruiken.

Gereconstrueerde toestemming

8. De overleden echtgenoot heeft door de tekortkoming van de kliniek niet de mogelijkheid gehad om zijn toestemming voor het gebruik van de embryo's na zijn overlijden schriftelijk vast te leggen. Maar dat betekent op zichzelf nog niet dat toestemming kan worden aangenomen. Nu schriftelijk bewijs ontbreekt, reconstrueert de rechtbank deze toestemming via een andere weg. De schriftelijke toestemming van de overleden echtgenoot wordt als het ware vervangen door verklaringen van naasten, waaronder de gemotiveerde verklaring van eiseres dat zij en haar partner in 2022 opnieuw een poging tot terugplaatsing wilden doen. Dit punt wordt ook bevestigd door verklaringen van de vader van de echtgenoot en vrienden, die eensgezind aangeven dat hij gezinsuitbreiding wilde. Zij zijn overtuigd dat de overleden echtgenoot toestemming zou hebben gegeven als hij had geweten dat hij dit moest doen.

9. Deze reconstructie verdient wel enkele kanttekeningen. Een eerste punt is van praktische aard. Men kan zich afvragen hoeveel verklaringen er nodig zijn en hoe eenduidig deze moeten zijn om de wil van de overleden partner te kunnen reconstrueren. Natuurlijk verdient het sympathie dat de rechtbank erkent dat degenen die dicht bij de overledenen stonden hem het beste kennen en bereid is naar hen te luisteren. Maar toch schuilt hierin het gevaar van

ongelijke behandelingen. Want stel dat de overleden partner geen groot sociaal netwerk heeft? Of stel dat de overleden partner niet zijn familieplanning doornam met vrienden en familie en zij dus niet zeker weten of de overleden partner ook gezinsuitbreiding zou willen als hij of zij is overleden? De deur die de rechter hier openzet roept belangrijke vragen op die niet beantwoord worden. Ook al komt postmortale voortplanting weinig voor volgens het Modelreglement Embryowet, het is zeker niet ondenkbaar dat zich een vergelijkbare situatie voortdoet met betrekking tot de doorwerking van het zelfbeschikkingsrecht na overlijden in een andere context. Zou in die gevallen bij het ontbreken van een schriftelijke verklaring ook de wens van de overledene achteraf gereconstrueerd kunnen worden?

10. Een tweede, meer fundamentele punt betreft de aanknopingspunten waaruit de rechtbank de toestemming afleidt. Door eiseres en naasten zijn verschillende verklaringen afgegeven waaruit duidelijk volgt dat de overleden echtgenoot instemde met gezinsuitbreiding bij leven. Zo heeft eiseres gemotiveerd aangegeven dat zij en haar echtgenoot in 2022 een nieuwe terugplaatsingspoging wilden ondernemen. De vader van de overleden echtgenoot heeft verklaard dat zijn zoon plannen maakte voor gezinsuitbreiding en vrienden geven aan dat hij zeker meer dan één kind wilde. Echter, kunnen deze gezinsuitbreidingsplannen die iemand maakt bij leven ook gezien worden als toestemming voor gezinsuitbreiding onder alle omstandigheden en in het bijzonder als toestemming voor gezinsuitbreiding na overlijden? Mijns inziens gaat de rechtbank te gemakkelijk voorbij aan deze grote sprong in haar redenering.

11. De rechtbank stelt dat de overleden echtgenoot zich niet nadrukkelijk over de mogelijkheid van postmortale voortplanting heeft kunnen uitlaten, als gevolg van het tekortschieten van het MCK. Ook al volgt het niet heel duidelijk uit het arrest zelf, maar aangezien eiseres en haar echtgenoot niet geïnformeerd zijn over het schriftelijke toestemmingsvereiste, acht ik het aannemelijk dat de mogelijkheid van postmortale voortplanting überhaupt niet uitgebreid ter sprake is geweest. Is deze optie doorgenomen door beide partners en hebben zij de verschillende aspecten die een rol spelen kunnen meenemen in hun overwegingen? En als beide partners niet de mogelijkheid hebben gekregen om hier over na te denken, hoe kunnen vrienden en familie dan op de hoogte zijn van hun ideeën en gevoelens hierover? Als de mogelijkheid van het gebruik van de embryo's na het overlijden wel degelijk was besproken, dan zou men verwachten dat dit ook explicieter in de motivering van het arrest naar voren komt. Echter, uit de verschillende verklaringen volgt alleen dat de naasten ervan overtuigd zijn dat de overleden echtgenoot zijn toestemming zou geven, omdat hij plannen voor gezinsuitbreiding bij leven maakte.

12. Juist bij postmortale voortplanting kan niet zomaar worden aangenomen dat als iemand plannen maakt bij leven, ook wil dat daaraan gevolg gegeven wordt indien hij onverwacht

komt te overlijden. Deze uitoefening van het zelfbeschikkingsrecht raakt immers niet alleen de persoon zelf, maar zijn keuze heeft ook een grote impact op het toekomstige kind. Door de keuze van de betrokken persoon wordt er immers een kind op de wereld gezet dat bewust een ouder onthouden wordt en waarvan het vooralsnog niet geheel duidelijk is hoe deze bijzondere situatie de belangen en de ontwikkeling van het kind beïnvloedt. Er is dus sprake van een andere situatie dan wanneer beide ouders in leven zijn, wat de keuze van de betrokken persoon kan beïnvloeden. De memorie van toelichting geeft ook geen aanleiding om aan te nemen dat op basis van plannen voor gezinsuitbreiding bij leven kan worden aangenomen dat de betrokken persoon instemt met postmortaal gebruik van zijn geslachtscellen en embryo's. Er wordt enkel gesteld dat als gezinsuitbreiding door beide partners bij leven gewenst is, aangenomen mag worden dat het kind er niet alleen komt als onderdeel van het rouwproces. Dit maakt postmortale voortplanting eerder acceptabel, omdat het kind niet slechts een middel is, maar überhaupt al gewenst was. Maar nog altijd vereist het postuum gebruik van geslachtscellen en embryo's nadrukkelijke toestemming, omdat niet alleen de persoonlijkheidsrechten van de persoon zelf, maar ook de belangen van het toekomstige kind op het spel staan – waarvoor de betrokken persoon medeverantwoordelijk is.

Conclusie

13. De zeer persoonlijke belangen die in deze casus op het spel staan wekken veel sympathie en begrip voor eiseres. Haar toekomstbeeld, dat al drastisch veranderd is door de schrijnende gebeurtenissen, dreigt nog verder op het spel te komen te staan door de tekortkoming in de informatieplicht van het MCK. Als gevolg hiervan wordt de rechtbank geconfronteerd met een complex dilemma, want hoe doet men nu het meeste recht aan de autonomie van de overleden echtgenoot? Het vereiste van schriftelijke toestemming zoals neergelegd in artikel 7 Embryowet dient er juist voor om zeggenschap te geven aan de overleden persoon van wie de geslachtscellen en de daarmee gecreëerde embryo's afkomstig zijn. Maar nu de mogelijkheid om die keuze vast te leggen de overledene ontnomen is, getuigt het dan niet juist van respect voor zijn zelfbeschikkingsrecht om te luisteren naar degenen die het dichtst bij hem stonden en hem het beste kenden? Nu de rechtbank voor deze laatste weg kiest, is er sprake van een significante afwijking van het wettelijke vereiste. Niet alleen is de schriftelijke toestemming vervangen door de verklaringen van naasten. Ook wordt uit de gezinsuitbreidingsplannen die de echtgenoot met zijn vrouw maakte tijdens zijn leven afgeleid dat hij ook zou instemmen met postmortale voortplanting. Dit alles roept de vraag op of de door de rechtbank gereconstrueerde toestemming wel gezien kan worden als een geïnformeerde en weloverwogen toestemming. Zeker omdat in de context van voortplanting de uitoefening van het zelfbeschikkingsrecht niet enkel de betrokken persoon zelf raakt, maar ook het

toekomstige kind, is extra zorg geboden.

Deze annotatie is ook verschenen in Tijdschrift voor Gezondheidsrecht 2024, aflevering 2, p. 172-181.